

AUTOREFERAT

1. IMIĘ I NAZWISKO: Łukasz Kubisz-Muła

2. POSIADANE DYPLOMY, STOPNIE NAUKOWE/ARTYSTYCZNE – Z PODANIEM NAZWY, MIEJSCA I ROKU ICH UZYSKANIA ORAZ TYTUŁU ROZPRAWY DOKTORSKIEJ.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii (nadany uchwałą Rady Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 16 III 2006)

Tytuł rozprawy doktorskiej:

Społeczne i psychospołeczne uwarunkowania partycypacji politycznej młodzieży w województwie śląskim

1999 r. - Tytuł magistra socjologii (Instytut Socjologii UJ)

2013 r. – Studia podyplomowe z zakresu Zarządzania Zasobami Ludzkimi (UŚ)

3. INFORMACJE O DOTYCHCZASOWYM ZATRUDNIENIU W JEDNOSTKACH NAUKOWYCH.

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej:

od 01.10.2003 r. na stanowisku asystenta

od 01.10.2007 r. na stanowisku adiunkta

Zajęcia przydzielone do prowadzenia po uzyskaniu tytułu doktora

Na kierunku socjologia:

Analizy statystyczne na bazach danych

Komunikacja i mass media w polityce

Komunikacja wewnętrzna

Konwersatorium

Metody badań socjologicznych

Metody statystyczne w socjologii

Praktyki terenowe

Procesy ludnościowe (demografia, procesy demograficzne)

Seminarium licencjackie

Socjologia organizacji i zarządzania

Socjologia polityki

Socjologia prawa

Socjotechnika w mediach

Współczesne doktryny polityczne

Wykład monograficzny (opinia publiczna)

Na innych kierunkach:

Podstawy socjologii (zajęcia dla studentów kierunku zarządzanie i marketing)

Statystyka (zajęcia dla studentów kierunku – transport)

Ł. Kubisz-Muła

4. WSKAZANIE OSIĄGNIĘCIA WYNIKAJĄCEGO Z ART. 16 UST. 2 USTAWY Z DNIA 14 MARCA 2003 R. O STOPNIACH NAUKOWYCH I TYTULE NAUKOWYM ORAZ O STOPNIACH I TYTULE W ZAKRESIE SZTUK I (Dz. U. 2016 R. POZ. 882 ZE ZM. W Dz. U. z 2016 R. POZ. 1311.).

A) TYTUŁ OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO/ARTYSTYCZNEGO

Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć. Charakterystyka, aspekty metodologiczne, rezultaty

B) AUTOR/AUTORZY, TYTUŁ/TYTUŁY PUBLIKACJI, ROK WYDANIA, NAZWA WYDAWNICTWA, RECENZENCI WYDAWNICZY

Łukasz Kubisz-Muła, *Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć. Charakterystyka, aspekty metodologiczne, rezultaty*, rok 2018, Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej

Recenzenci wydawniczy:

Dr hab. Jan Poleszczuk, prof. UwB

Dr hab. Marian Niezgoda, prof. PWSW w Przemyślu

C) OMÓWIENIE CELU NAUKOWEGO/ARTYSTYCZNEGO WW. PRACY/PRAĆ I OSIĄGNIĘTYCH WYNIKÓW WRAZ Z OMÓWIENIEM ICH EWENTUALNEGO WYKORZYSTANIA.

Monografia pt. *Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć. Charakterystyka, aspekty metodologiczne, rezultaty* spełnia trzy cele naukowe. Pierwszym z nich jest charakterystyka mało znanej w Polsce metody badawczej. Celem drugim jest omówienie zagadnień związanych z jej metodologią, natomiast celem trzecim jest prezentacja możliwości praktycznego zastosowania interesującej nas metody, przede wszystkim za pomocą badań własnych i w kontekście analizy natury oddziaływania komunikatów politycznych. Książka składa się z trzech następujących rozdziałów: 1) *charakterystyka metody NSaCRO*; 2) *metodologiczna refleksja nad metodą NSaCRO* oraz 3) *prezentacja wyników empirycznych badań własnych*.

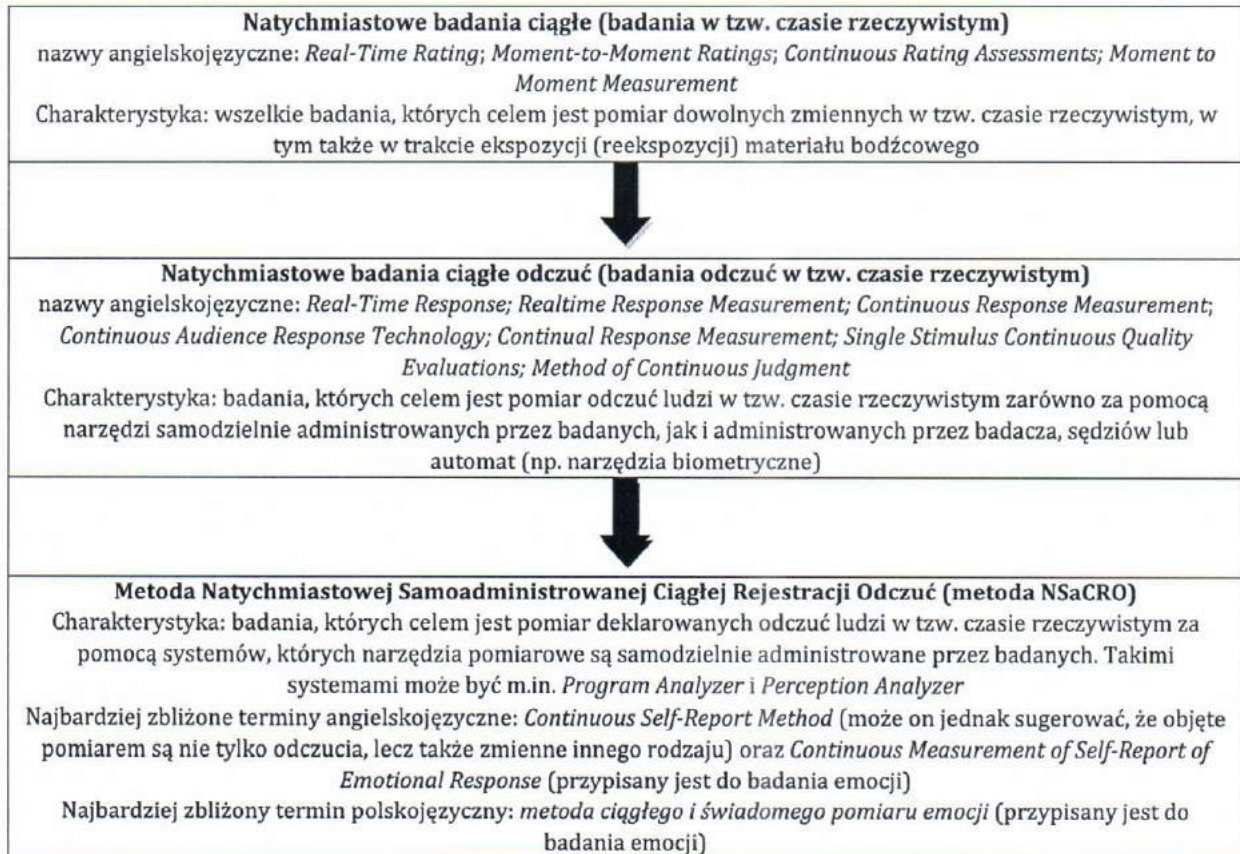
Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć (zwana dalej także skrótowo - metodą NSaCRO) polega na **rejestracji sądów wartościujących lub emocji, które w czasie trwania pewnego wydarzenia** (najczęściej jest to emisja komunikatu) **deklarują badani, wykorzystując do tego celu narzędzia pomiarowe przeznaczone do samodzielnego obsługiwania**. W ten sposób metoda NSaCRO pozwala na określenie, jak pewne wydarzenie odbierane jest przez cały czas jego trwania, a nie jedynie po jego zakończeniu.

W języku angielskim metoda NSaCRO funkcjonuje pod różnymi nazwami, które jednak nie oddają w pełni charakteru omawianego rodzaju badań lub mogą być mylące. Zaproponowany w książce termin *Metoda Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć* ma podkreślać specyfikę charakteryzowanego sposobu

badania, a jednocześnie ma zwracać uwagę na jego odmienność od pozostałych sposobów diagnozowania reakcji ludzi w sposób ciągły i natychmiastowy. Systematykę terminów związanych z metodą NSaCRO prezentuje poniższy schemat nr 1.

Schemat 1

Systematyka terminów związanych z metodą *Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć*

Źródło: opracowanie własne

GŁÓWNE USTALENIA ZAPREZENTOWANE W ROZDZIALE PT. *CHARAKTERYSTYKA METODY NSaCRO*

Anonsowany w tytule książki rodzaj badań określono mianem metody badawczej między innymi dlatego, że metoda NSaCRO posiada różne techniki pozyskiwania materiału empirycznego. Wspomniane techniki można poklasyfikować ze względu na liczbę wymiarów, w których rejestruje się odczucia badanych oraz ze względu na sposób, w jaki osoba badana administruje narzędzie pomiarowe.

Na podstawie pierwszego z wymienionych kryteriów wyróżniono w pracy trzy następujące techniki metody NSaCRO: *technikę jednowymiarową*, *technikę wielowymiarową* oraz *technikę quasi-wielowymiarową*.

Ze względu na sposób administrowania narzędzia pomiarowego zidentyfikowano natomiast siedem technik metody NSaCRO, które nazwano następująco: 1) *technika guzikowa* (badany wciska guziki); 2) *technika gałkowa* (badany kręci gałką); 3) *technika suwakowa* (badany przesuwają suwak); 4) *technika joystickowa* (badany porusza joystickiem); 5) *technika „papier-długopis”* (badany rysuje linie na papierze); 6) *technika piktogramowa* (badany wskazuje obrazki) oraz 7) *technika przestrzenna* (badany porusza kursorem na układzie współrzędnych).

J. Kuben - Kubiś

Metodzie NSaCRO, podobnie jak każdej innej metodzie badawczej, przypisane są pewne konwencje metodologiczne, a więc najbardziej popularne w danym okresie zasady prowadzenia badań określonego rodzaju. Analiza literatury przedmiotu pozwala na stwierdzenie, że w przypadku badań metodą NSaCRO konwencjonalnie stosuje się dobór próby oparty na dostępności badanych bądź też, choć nieco rzadziej, dobór na zasadzie samo-rekrutacji, a tak przygotowane próby liczą najczęściej kilkadziesiąt osób. Badania metodą NSaCRO mają ponadto w zdecydowanej większości przypadków charakter laboratoryjny (badania realizowane są w pomieszczeniach specjalnie przygotowanych lub chwilowo zaadaptowanych do tego celu), albo też (choć wyraźnie rzadziej) są badaniami realizowanymi za pomocą telefonii stacjonarnej lub komórkowej w domu badanego. Współcześnie materiał empiryczny pozyskuje się w badaniach NSaCRO za pomocą systemów opartych na mikroprocesorach, co implikuje natychmiastowe zapisywanie wyników w formie cyfrowej.

W badaniach metodą NSaCRO występują jednak także i takie obszary praktyki badawczej, w przypadku których nie da się zidentyfikować jakichkolwiek konwencji metodologicznych. Brak takich konwencji dotyczy: 1) technik, do jakich badacze odwołują się w swoich badaniach metodą NSaCRO; 2) sposobów opisu skal zamieszczanych w narzędziach pomiarowych, które służą badanym do odzwierciedlenia natężenia swych odczuć; 3) liczby kategorii, w jakich badani mogą odwzorowywać swoje odczucia; 4) interwałów czasowych, które badacze stosują w zapisie danych; 5) interwałów czasowych, które badacze przyjmują na potrzeby prowadzonych obliczeń i ewentualnie graficznej prezentacji wyników.

GŁÓWNE USTALENIA ZAPREZENTOWANE W ROZDZIALE PT. *METODOLOGICZNA REFLEKSJA NAD METODĄ NSaCRO*

Przegląd literatury przedmiotu prowadzi do konstatacji, że jak dotychczas metodologiczna refleksja nad metodą¹ NSaCRO dotyczy przede wszystkim zagadnień trafności i rzetelności. Badacze nie sprawdzają jednak trafności lub rzetelności samej metody NSaCRO, lecz badają trafność i rzetelność jej poszczególnych systemów, a ustalenia dotyczące konkretnych rozwiązań pomiarowych są pośrednim dowodem na trafność i rzetelność metody NSaCRO.

Systematyzacja dorobku nauki w zakresie analizy trafności systemów metody NSaCRO nie jest zadaniem łatwym, gdyż w literaturze przedmiotu występują znaczne różnice terminologiczne, a w skrajnych przypadkach mamy nawet do czynienia z deficytem precyzyjnej terminologii. Można jednak powiedzieć, że w rozważaniach nad trafnością systemów metody NSaCRO wykorzystuje się wszystkie główne koncepcje trafności, tj. koncepcję trafności kryterialnej (*criterion validity*, *criterion oriented validity*), koncepcję trafności fasadowej (*face validity*) oraz koncepcję trafności teoretycznej (*construct validity*), choć nie zawsze są one nazywane w ten sam sposób i w takim samym stopniu przykuwają uwagę badaczy. Pomimo tego, że badacze NSaCRO w

¹ Możemy powiedzieć, że metodologiczna refleksja nad pewną metodą obejmuje analizy, których celem jest przede wszystkim określenie, czy wybrany sposób badania jest trafny i rzetelny, a także, czy (i ewentualnie jak) uzyskiwane wyniki zależą od sposobu realizacji tego badania.

↓ Książki - 11/15/11

różny sposób definiują i empirycznie określają konkretne rodzaje trafności, to jednak są zgodni, że metoda NSaCRO jest metodą trafną. W środowisku badaczy NSaCRO panuje również konsensus, że metoda NSaCRO jest rzetelna, a z takim stanowiskiem zgadzają się nawet ci badacze, którzy uzyskują niską korelację wyników w ramach procedury *test-retest*.

Walidacja trafności i rzetelności systemów NSaCRO jest bez wątpienia słabszą stroną metodologicznych studiów nad *Metodą Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji Odczuć*. Pierwszą słabością tych rozważań jest wyraźna arbitralność, jeżeli chodzi o to, jakie wartości liczbowe współczynników korelacji uznaje się za wystarczające, by stwierdzić, że dany system jest trafny lub rzetelny. Drugą słabością metodologicznej dyskusji nad trafnością i rzetelnością systemów metody NSaCRO jest diagnozowanie przez badaczy różnych cech walidowanych systemów poprzez odwołanie się do informacji o tym samym charakterze (np. korelacja między wynikami badania NSaCRO a globalną oceną eksponowanego bodźca jest dla jednych badaczy wskaźnikiem trafności kryterialnej, a dla innych stanowi podstawę do określania trafności teoretycznej, a nawet trafności fasadowej). Za najważniejszy problem refleksji nad trafnością i rzetelnością metody NSaCRO należy jednak uznać automatyczne odwoływanie się do typowych sposobów ich określania pomimo tego, że część z nich nie przystaje do natury badań metodą NSaCRO. Tak na przykład analizując trafność systemu NSaCRO poprzez odwoływanie się wyniku innego testu (mającego teoretycznie mierzyć tę samą zmienną, która obserwowana jest za pomocą walidowanego systemu), badacze ignorują fakt, że poza badaniami NSaCRO nie ma innych sposobów badania w sposób ciągły i natychmiastowy deklarowanych odczuć (tj. sądów wartościujących i sądów na temat swoich emocji), a zatem faktycznie nie ma również kryterium porównawczego. Określając rzetelność poprzez odwołanie się do procedury *test-retest*, badacze zdają się natomiast zapominać, że ekspozycja materiału bodźcowego w pierwszym pomiarze (*test*) może wpływać na badane osoby i zmieniać w ten sposób sytuację, w której dokonywany jest pomiar powtórny (*retest*).

Drugim ważnym problemem, który mieści się w obszarze metodologicznej dyskusji nad metodą NSaCRO jest kwestia opóźnienia czasu reakcji badanych. Dotychczas przeprowadzone analizy ujawniają, że rozmiar opóźnienia reakcji w badaniach NSaCRO może zależeć od takich czynników jak: charakter materiału bodźcowego, rodzaj analizowanych odczuć i specyfika badanej zbiorowości. Trudno zatem jednoznacznie określić, jaką poprawkę na opóźnienie reakcji powinni stosować badacze w swoich analizach. Praktyka pokazuje, że większość z nich pomija fakt opóźnienia reakcji i nie stosuje żadnej poprawki. Trzeba jednak zdawać sobie sprawę, że taka strategia może prowadzić do błędnego skojarzenia odczuć osób badanych z określonymi elementami materiału bodźcowego.

GLÓWNE USTALENIA ZAPREZENTOWANE W ROZDZIALE PT. PREZENTACJA WYNIKÓW EMPIRYCZNYCH BADAŃ WŁASNYCH

W trzecim rozdziale książki omówiono wyniki empirycznych badań własnych, których tematyka mieściła się w obszarze refleksji nad metodologią badań NSaCRO, a także w obszarze badania komunikacji politycznej (w aspekcie oddziaływania audiowizualnej reklamy wyborczej).

J. Kulin - Kulin

Badania NSaCRO prowadzono za pomocą oryginalnego systemu komputerowego o nazwie *KulMeter*, który został stworzony na potrzeby badań autorskich. Ponadto, posiłkowano się badaniami kwestionariuszowymi.

Empiryczne badania własne, które poświęcono kwestiom metodologicznym dotyczyły między innymi znaczenia, jakie dla wyników badania NSaCRO ma wygląd skali, w jaką wyposażone jest narzędzie pomiarowe, które służy badanym do raportowania odczuć. Analizy poświęcone temu zagadnieniu ujawniły przede wszystkim, że decyzja o opisanu jedynie skrajnych punktów skali oraz jej szerokość (liczba punktów) istotnie wpływają na charakter danych, które zostaną wygenerowane w trakcie badania NSaCRO. Stosowanie skal bez opisanych wszystkich punktów pośrednich wyraźnie podnosi niebezpieczeństwo uzyskiwania przez badaczy wyników niezgodnych z intencjami badanych, gdyż między wskazaniami na takiej skali a wyobrażeniami badanych na temat liczbowej wartości tych punktów istnieją wyraźne rozbieżności. Zauważono również, że w badaniach NSaCRO krótsza skala sprzyja wybieraniu przez badanych skrajnych punktów skali, ale obniża liczbę deklarowanych przez nich zmian odczuć w trakcie badania. Skala szeroka istotnie obniża natomiast liczbę wskazań skrajnych, ale zwiększa częstotliwość zmian odczuć w trakcie ekspozycji tego samego materiału bodźcowego. Nie zauważono natomiast, by sposób opisanie etykiet liczbowych dwubiegunowej skali szacunkowej (wedle wzoru: „wartości ujemne-zero-wartości dodatnie” lub tylko wartości dodatnie) wpływał na rezultaty badań NSaCRO.

Empiryczne badania własne poświęcono również potencjalnym zależnościom między wynikami badań NSaCRO a czynnikami, które nie są związane z kwestią skal z narzędzi pomiarowych. Przeprowadzone analizy nie wykazały na przykład, by podchodzenie z entuzjazmem do badań naukowych lub traktowanie ich z rezerwą było artefaktem, który wpływa na rezultaty badań omawianego rodzaju. Czynnikiem istotnie wpływającym na rezultaty badań NSaCRO okazuje się być natomiast wcześniejsze uczestnictwo (posiadanie doświadczenia) w badaniach tego rodzaju. Okazuje się również, iż dynamika odczuć uczestników badań NSaCRO nie musi zależeć wyłącznie od charakteru materiału bodźcowego, ale także od tego, czy jego określony fragment pojawi się jako pierwszy w trakcie badania czy też będzie eksponowany później.

Kolejnym zagadnieniem, którym zajęto się w ramach empirycznych badań własnych było opóźnienie reakcji badanych. Zauważono, że średnia czasu opóźnienia reakcji badanych oscylowała w granicach 3 sekund, co sugeruje, że konfrontując wyniki z badania NSaCRO z wykorzystywanym materiałem bodźcowym, badacze mogą stosować taką poprawkę. W pracy zaproponowano jednak dokładniejsze rozwiązanie problemu opóźnienia reakcji, a mianowicie strategię *indywidualnej poprawki na opóźnienie reakcji*, która polega na szacowaniu wielkości opóźnienia i wprowadzaniu poprawki dla każdego badanego z osobna.

Jak już sygnalizowano, badania własne z wykorzystaniem metody NSaCRO miały również za zadanie analizę oddziaływania reklamy wyborczej, przy czym pod pojęciem oddziaływania reklamy rozumiano w pracy wywoływanie u odbiorców określonych odczuć (obserwowanych przez badacza), które to odczucia mogą, choć nie muszą, prowadzić do konkretnych zachowań wyborczych.

J. Kul-Meter

Problematyka powyższych badań koncentrowała się wokół relacji między odczuciami doświadczanymi przez badanych w trakcie emisji reklamy a takimi zmiennymi jak: stosunek do określonych aktorów politycznych (mierzony za pomocą skali szacunkowej), preferencje wyborcze oraz deklarowany poziom zainteresowania polityką. Ponadto zajęto się również kwestią relacji między obecnością celebryty w reklamie wyborczej oraz związkami między wcześniejszą emisją reklamy a odczuciami odbiorców w trakcie jej kolejnej emisji.

Przeprowadzone analizy pozwalają na stwierdzenie, że stosunek do sponsora komunikatu politycznego oraz preferencje wyborcze nie warunkują odczuć odbiorców w taki sam sposób przez cały czas emisji reklam wyborczych – w niektórych momentach odczucia odbiorców faktycznie pozostają pod wpływem tych zmiennych, ale w innych momentach związki takie nie występują. Zauważono, że nastawienie do sponsora reklamy i preferencje wyborcze warunkują odczucia odbiorców wtedy, gdy widzowie nie mają wątpliwości, czemu i komu służy prezentowany komunikat.

Zrealizowane badania nie ujawniły natomiast, by deklarowany poziom zainteresowania polityką warunkował odczucia odbiorców, gdy materiałem bodźcowym jest pozytywna reklama wyborcza, co sugeruje, że badacze prowadzący badania NSaCRO z wykorzystaniem takich reklam wyborczych nie muszą kontrolować interesującej nas zmiennej niezależnej. Nie jest jednak wykluczone, że w przypadku komunikatów politycznych innego rodzaju zainteresowanie polityką będzie istotnym czynnikiem warunkującym odczucia odbiorców.

Przeprowadzone badania NSaCRO wykazały ponadto, że to czy sekwencja reklamy audiowizualnej, w której pojawia się celebryta wywoływać będzie bardziej pozytywne/mniej negatywne odczucia widzów zależy od: a) preferencji wyborczych odbiorców; b) od tego, jaki konkretnie celebryta pojawia się na ekranie, a także c) od tego, czy mamy do czynienia z pierwszą czy też drugą emisją tego samego spotu wyborczego. W niektórych przypadkach pojawienie się celebryty w reklamie może wywoływać jednak efekt odwrotny od zakładanego, tj. indukować bardziej negatywne odczucia odbiorców komunikatu. Kolejna emisja tego samego spotu wyborczego z poparciem celebryckim może wiązać się również z deterioracją efektu obecności celebryty w reklamie. Wyniki uzyskane za pomocą metody NSaCRO sugerują zatem, że poparcie celebryckie cechuje niewielką skuteczność, jeżeli chodzi o indukowanie pozytywnych odczuć odbiorców spotu wyborczego.

Zauważono również, iż w przypadku reklam lękowych i odbiorców obojętnych wobec sponsora reklamy mamy do czynienia z występowaniem istotnych różnic między odczuciami indukowanymi przez takie spoty polityczne podczas pierwszej i drugiej emisji. Druga ekspozycja reklamy lękowej nie powoduje jednak jej „zużywania się”, lecz potęguje zakładany przez nadawcę efekt indukowania odczuć negatywnych.

Można powiedzieć, że prezentowana praca ma dwojaki wkład w rozważania nad metodologią badań społecznych. Po pierwsze, dzięki możliwe najszerszym badaniom literaturowym, książka systematyzuje dotychczasową wiedzę na temat metody NSaCRO. Po drugie, dzięki empirycznym badaniom własnym, w monografii poruszono problemy metodologiczne, które dotychczas nie przykuły uwagi badaczy lub przykuły ją w bardzo

małym stopniu, takie jak na przykład: znaczenie wyglądu skal szacunkowych dla uzyskiwanych rezultatów lub opóźnienie reakcji w badaniach NSaCRO.

Monografia przekazuje również treści mające praktyczne znaczenie dla kształtowania komunikacji politycznej, co jest zgodne z tradycją pierwszych badań NSaCRO, które realizowano w latach 30-tych i 40-tych XX wieku. Od chwili powstania metoda NSaCRO ma bowiem służyć przede wszystkim dostarczeniu wiedzy niezbędnej do kształtowania efektywnej komunikacji. Badania własne pozwoliły na uchwycenie niektórych czynników determinujących odczucia odbiorców reklam wyborczych, dając tym samym wskazówki, jak stworzyć możliwie najskuteczniejszy przekaz polityczny.

5. OMÓWIENIE POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH.

Moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze po uzyskaniu stopnia doktora można przypisać do dwóch obszarów. Pierwszym z nich jest metodologia badań społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki badania sfery politycznej. Obszarem drugim jest socjologiczna refleksja nad zachowaniami uczestników polityki w trzech następujących aspektach: 1) zachowania wyborcze w wyborach samorządowych i ich skutki; 2) funkcjonowanie partii politycznych; 3) formy i oddziaływanie komunikacji politycznej.

5.1. METODOLOGIA BADAŃ SPOŁECZNYCH

Wyrazem mojego zainteresowania metodologią badań społecznych jest nie tylko monografia habilitacyjna, ale także inne publikacje, takie jak: książka poświęcona sondażowym badaniom opinii publicznej, jeden artykuł opublikowany w czasopiśmie naukowym, cztery artykuły zamieszczone w monografiach, a także współredakcja monografii poświęconej metodologii badań społecznych.

W książce pt. *Podstawy sondażowych badań opinii publicznej* poruszam najważniejsze zagadnienia związane z problematyką *surveyowych* badań opinii publicznej. Wychodzę od zdefiniowania, czym dla badaczy wykorzystujących badania sondażowe jest opinia publiczna, podkreślając, że przyjęcie przez nich tzw. agregatywnej definicji opinii publicznej (w myśl której opinia publiczna to każdy zbiór opinii jednostek, niezależnie od poziomu ich zgodności²), pozwala na uniknięcie wątpliwości, które towarzyszą tzw. definicjom kolektywistycznym, połączonym, jak pisze Kurt Back, przekonaniem, że ponad indywidualnymi opiniami jest jeszcze coś innego – jakaś społeczna rzeczywistość (*social reality*)³. W książce omawiam historię i funkcje sondażowych badań opinii publicznej, kwestię ideologicznego sporu na temat wpływu tego rodzaju badań na demokrację, przedstawiam klasyfikację sondażowych badań opinii publicznej oraz metodologiczne problemy, z którymi muszą mierzyć się badacze stosujący metodę sondażową. Identyfikuję również sposoby analizy metodologii badań sondażowych, opisuję proces kształtowania się mechanizmu samokontroli tzw. środowiska *pollingu*, a także przedstawiam naganne praktyki, których istotą jest imitowanie sondażowych badań opinii (*push polling*, *frugging* i *sugging*) lub realizowanie „badań” sondażowych w sposób wyraźnie odbiegający od obowiązujących dziś standardów.

J. Koh - Kuciel

² Harwood L. Childs, *An Introduction to Public Opinion*, New York, John Wiley & Sons, Inc. 1940, s. 48

³ Kurt W. Back, *Metaphors of Public Opinion in Literature*, *Public Opinion Quarterly*, 1988, Vol. 33, s. 279

Problematyce badań sondażowych poświęciłem także artykuł pt. *Badanie exit poll – historia, funkcje i specyfika*, który ukazał się w czasopiśmie *Studia Socjologiczne*. Doświadczenie pokazuje, że *exit poll* jest aktualnie najlepszym sposobem jednoczesnego określania zachowań wyborczych i ich uwarunkowań na poziomie indywidualnym, przede wszystkim za sprawą ograniczania zjawiska koniunkturalizmu deklaracji badanych i zapobiegania zniekształceniom wynikającym z błędów pamięci, a także poprzez zapewnienie lepszego dostępu do interesującej badacza populacji wyborców.

Zagadnienia metodologiczne poruszyłem również w artykule pt. *Charakterystyka metody natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć (NSaCRO) i jej zastosowanie w badaniach nad oddziaływaniem komunikatów politycznych*, który ukazał się w tomie *Komunikowanie Polityczne* (red. E. Maj, E. Podgajna, A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejski). Artykuł był efektem wstępnych prac nad a monografią habilitacyjną. W wyżej wymienionym opracowaniu przedstawiono krótką charakterystykę metody NSaCRO i najważniejsze obserwacje na temat komunikacji politycznej, jakie poczyniono za pomocą wspomnianej metody, a także zaprezentowano wyniki badań własnych, które ujawniły, iż stosunek do sponsora reklamy wyborczej nie warunkuje odczuć odbiorców w ten sam sposób przez cały czas ekspozycji reklamy, ale zależy od tego, czy w reklamie pojawiają się liderzy partyjni lub logotyp partii czy też nie. Jak się okazuje, pojawienie się liderów partyjnych i logotypu uruchamia mechanizm warunkowania odczuć przez stosunek do ugrupowania politycznego.

Jak już wspomniano w pkt. 4c, metoda NSaCRO nie jest jednym sposobem natychmiastowego i ciągłego badania odbioru komunikatów politycznych, lecz przynależy do większej rodziny natychmiastowych badań ciągłych, którym poświęciłem artykuł pt. *Natychmiastowe badania ciągłe jako sposób analizy oddziaływania komunikatów politycznych – systematyzacja, zastosowanie, problemy i perspektywy*. Artykuł ten znalazł się w monografii pt. *Z teorii i praktyki komunikacji społecznej. Stan i rozwój badań w Polsce*, (w druku, red. K. Konarska, A. Lewicki, P. Urbaniak). Komunikologiczne natychmiastowe badania ciągłe dzielę na: 1) badania biokomunikologiczne; 2) komunikologiczne natychmiastowe badania ciągłe oparte o samoreportowanie i 3) komunikologiczne natychmiastowe badania ciągłe oparte o analizę treści wypowiedzi. W artykule charakteryzuję między innymi problemy metodologiczne i problemy praktyczne badań tego rodzaju.

Do problemów metodologicznych, a więc takich, które wynikają z natury prowadzonego badania, a których nie da się wyeliminować (choć można próbować ograniczać ich negatywne konsekwencje), zaliczyć należy problem opóźnienia czasu reakcji oraz problem reaktywności (potencjalny wpływ procedury badawczej na zmianę badanych obiektów).

Do problemów praktycznych należą natomiast czynniki zniekształcające wyniki badań pewnego rodzaju, które teoretycznie można wyeliminować, ale często się tego nie czyni z powodów finansowo-organizacyjnych. W przypadku komunikologicznych natychmiastowych badań ciągłych takimi problemami praktycznymi są niereprezentatywność prób badawczych, laboratoryjny charakter badań oraz mała liczebność prób.

W artykule pt. *Problemy pomiaru w socjologii polityki*, który ukazał się w książce pt. *Pomiar w naukach społecznych* (red. A. Iwasiewicz) przedstawiam ogólniejsze

rozważania na temat natury badań sfery politycznej. W pierwszej kolejności omawiam wkład, jaki badacze polityki wnieśli do metodologii badań społecznych poprzez rozwój metod i technik badawczych (takich jak: panel, badania sondażowe, analiza treści), rozwój sposobów doboru próby, rozwój sposobów statystycznej analizy danych, rozwój osprzętu badawczego, implementację komputerów do analizy danych wyborczych oraz rozwój metod pomiaru postaw.

Pomiar w naukach społecznych można rozumieć w sposób szerszy i węższy. W rozumieniu szerszym będzie to porównywanie różnych obiektów (lub tego samego obiektu w różnym czasie) ze względu na interesującą badacza cechę, w którym to porównywaniu nie muszą występować liczby, które odzwierciedlają wartości zmiennych. W rozumieniu węższym pomiar dokonywany jest na skalach interwałowych lub ilorazowych.

Niezależnie od przyjętej definicji pomiaru, w przypadku badań z obszaru socjologii polityki wskazać możemy trzy kategorie zniekształceń pomiaru. Są to: przyczyny wynikające z natury badanej rzeczywistości; przyczyny wynikające z budowy narzędzi pomiarowych oraz przyczyny wynikające z niepożądanych zdarzeń, które mogą mieć miejsce podczas procedury pomiaru (a także archiwizowania i obróbki danych). Omawiając naturę pomiaru w socjologii polityki należy przede wszystkim zwrócić uwagę na takie zjawiska jak: problem nieszczerości respondentów w badaniach wyborczych, niechęć środowisk politycznych do udzielania informacji oraz traktowanie skal postaw (np. tzw. skali Thurstone'a lub skali Likerta) jako skal interwałowych lub ilorazowych, podczas gdy faktycznie mają one charakter skal porządkowych.

Artykuł pt. *Problem zgodności ocen audytorów w badaniach Mystery Client*, który ukazał się w książce pt. *Metody, techniki i praktyka badań społecznych* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła), jest jedynym moim opracowaniem na tematy metodologiczne, w którym nie nawiązuję do kwestii badania sfery polityki. Trzeba przy tym podkreślić, że problem zgodności ocen audytorów w badaniu *Mystery Client* jest społecznie ważny, gdyż poziom tej zgodności traktuje się jako wskaźnik rzetelności interesującego nas rodzaju badań, a przecieź wyniki *Mystery Client* decydują o sytuacji zawodowej pracowników. W artykule wykazano, iż poziom zgodności ocen dwóch audytorów (mierzony za pomocą współczynnika zgodności Holstiego), którzy równocześnie dokonują oceny jakości pracy tego samego personelu jest niezależny od czasu trwania audytu, czasu obsługi audytorów, doświadczenia audytorów oraz skomplikowania interakcji między potencjalnym klientem a personelem. Istotne statystycznie zależności zaobserwowano natomiast w przypadku rodzaju pytań stawianych audytorom.

Jak już sygnalizowano, do moich osiągnięć naukowych w obszarze metodologii badań społecznych zaliczam także współredakcję tomu pt. *Metody, techniki i praktyka badań społecznych* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła). Zebrane w tomie artykuły dotyczyły zarówno zagadnień ogólnych, związanych w poznawczą wartość badań społecznych i towarzyszącymi im dylematami metodologicznymi, jak i poruszały kwestie szczegółowe, takie jak: metaanaliza, triangulacja, problemy badań sondażowych, badanie zjawisk zakulisowych oraz specyfika metod jakościowych.

J. Kubisz-Muła

5.2. BADANIA ZACHOWAŃ WYBORCZYCH W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH I ICH SKUTKÓW

Zachowaniom wyborczym w wyborach samorządowych poświęciłem osiem publikacji, w tym cztery artykuły w czasopismach naukowych oraz cztery artykuły w monografiach.

W artykule pt. *Politonalność wyborów samorządowych i jej implikacje. Charakterystyka zjawiska na przykładzie Bielska-Białej*, który ukazał się w monografii *Polska lokalna: społeczeństwo obywatelskie i zachowania wyborcze. Przypadek Bielska-Białej* (red. E. Jurczyńska-McCluskey) używam terminu *politonalność* do opisu charakteru polskich wyborów samorządowych, w przypadku których jednego dnia odbywają się elekcje (subwybory) do rad gminnych, rad powiatowych (w przypadku niektórych gmin), sejmików wojewódzkich oraz wybory wójtów, burmistrzów lub prezydentów. Każde z tych wyborów cechują się jednak odmiennym charakterem w aspekcie zachowań wyborców i polityków oraz odmiennymi uwarunkowaniami tych zachowań.

W artykule pt. *Politonalność wyborów samorządowych. Opis zjawiska na przykładzie miasta średniej wielkości*, który ukazał się w czasopiśmie *Studia Polityczne*, również obrazuję politonalny charakter wyborów samorządowych i ich konsekwencje, uzupełniając dane z badania *exit poll* z Bielska-Białej wynikami ogólnopolskich badań CBOS, a także analizą danych Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów samorządowych w Bielsku-Białej.

Ostatnim moim artykułem, który poświęciłem politonalności polskich wyborów samorządowych jest tekst pt. *The Character of the Polish Local and Regional Elections – Polytonality*. Artykuł ten został opublikowany w czasopiśmie *Polish Political Science Review*, a powodem jego przygotowania była chęć zapoznania badaczy z innych krajów ze specyfiką rodzimych wyborów samorządowych. Tekst ten powstał w oparciu o analizę poszerzonego materiału empirycznego, szczególnie jeżeli chodzi o dane Państwowej Komisji Wyborczej.

Moje analizy wykazały, że politonalności wyborów samorządowych sprzyja dwóm szczególnym typom zachowań wyborczych, które nazwałem *głosowaniem niekompletnym* (wyborca nie głosuje we wszystkich subwyborach samorządowych, które odbywają się tego samego dnia) i *głosowaniem niespójnym* (wyborca oddaje głos na przedstawicieli różnych komitetów w różnych subwyborach).

W artykule pt. *Zachowania wyborcze w wyborach samorządowych. Przykład Bielska-Białej* (współautorstwo), który ukazał się w monografii *Polska lokalna: społeczeństwo obywatelskie i zachowania wyborcze. Przypadek Bielska-Białej* (red. E. Jurczyńska-McCluskey), zajmuję się przede wszystkim społeczno-demograficznymi uwarunkowaniami preferencji wyborczych bielszczan w wyborach samorządowych z roku 2006, a także poruszam kwestię poprawności identyfikacji kandydatów i komitetów przez wyborców. Warto zauważyć, że przeprowadzone badania ujawniły, iż więcej niż połowa wyborców błędnie kojarzyła kandydatów z komitetami lub nie potrafiła wskazać nazwiska wybranego kandydata bądź też jego komitetu.

Zachowaniom wyborczym w kontekście reelekcji wójtów gminy poświęciłem artykuł pt. *Zjawisko reelekcji prezydenta miasta w świetle wyników badań exit poll z wyborów samorządowych w Bielsku-Białej*. Artykuł ukazał się w czasopiśmie *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*. Opisuję w nim uwarunkowania i wskazuję przyczyny reelekcji „od strony głosujących”, a więc uwzględniając ich deklaracje, cechy

społeczno-demograficzne oraz psychospołeczne, co było możliwe dzięki zastosowaniu metody *surveyowej* (dane z badań *exit poll* z roku 2006 i 2014). Przeprowadzone analizy ujawniły między innymi, że najważniejszą motywacją głosowania na inkumbentów są ich dokonania (faktyczne bądź wymaginowane). Głosowanie za reelekcją urzędującego polityka (lub przeciw niej) nie jest jednak wyłącznie wynikiem wyobrażeń (rzadziej wiedzy) na temat dokonań kandydatów, ich programów, afiliacji partyjnych, etc., lecz jest, do pewnego stopnia, również konsekwencją jednej z cech osobowościowych, jaką jest poziom niechęci do zmian. Badania wykazały również, iż między wyborcami inkumbentów a wyborcami pretendentów nie występują różnice w zakresie wiedzy, na temat lokalnej polityki, co sugeruje, że decyzja, kogo wybrać na włodarza gminy jest w przypadku większości głosujących podejmowana na podstawie kwestii wizerunkowych, a nie w oparciu o dogłębną analizę, która poparta jest znajomością lokalnej polityki.

Trzy pozostałe publikacje, które mieszczą się w obszarze mojego zainteresowania wyborami samorządowymi, dotyczą skutków wyborów. Pierwszym z tych opracowań jest tekst pt. *Czy odpartyjnienie wyborów lokalnych? Partie polityczne w mieście średniej wielkości. Przykład Bielska-Białej w latach 2002-2006* (współautorstwo), który ukazał się w monografii *Polska lokalna: społeczeństwo obywatelskie i zachowania wyborcze. Przypadek Bielska-Białej* (red. E. Jurczyńska-McCluskey). Przeprowadzone analizy danych PKW wykazały, że w wybranej miejscowości nie nastąpiło odpartyjnienie wyborów samorządowych, której spodziewali się zwolennicy wprowadzenia bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a wyniki wyborów samorządowych okazują się być bardzo zbliżone do wyników wyborów parlamentarnych.

Zagadnieniem odpartyjnienia wyborów samorządowych zająłem się także w artykule pt. *Niepartyjna lokalność? Niepartyjne komitety wyborcze w wyborach do rad gminnych*, który ukazał się w książce *Społeczności lokalne i regionalne – metamorfozy tożsamości zbiorowych* (red. M. S. Szczepański, J. Wróblewska-Jachna). Analizowany materiał empiryczny obejmował dane PKW z wyborów do rad gminnych z roku 2006 z wszystkich 167 gmin województwa śląskiego. W ten sposób wykazano, że zdobycze komitetów niepartyjnych zależą przede wszystkim od tego, czy i ilu kandydatów do rady gminy wystawią komitety partii politycznych – im więcej kandydatów partii politycznych w danej gminie, tym mniej mandatów uzyskują kandydaci z komitetów niepartyjnych.

Ostatnią publikacją, którą poświęciłem wyborom samorządowym jest artykuł pt. *Niektóre polityczne skutki reelekcji włodarza gminy – analiza na przykładzie miejscowości z województwa kujawsko-pomorskiego, świętokrzyskiego i opolskiego*. Artykuł ukazał się w czasopiśmie *Polityka i Społeczeństwo*. Na potrzeby artykułu przeanalizowano dane PKW z czterech elekcji samorządowych, które w latach 2002, 2006, 2010 i 2014 odbyły się na terenie 317 gmin z trzech wymienionych wyżej województw. Tak przeprowadzone badania ujawniły, że wielokadencyjność włodarzy gmin jest cechą dominującą lokalnej polityki. Zauważono również, że wielokadencyjność obniża poziom partycypacji politycznej w gminie (jeżeli chodzi o liczbę kandydatów w wyborach i

J. K. - K.

frekwencję w pierwszej turze wyborów nierywalizacyjnych⁴), a także sprzyja przejmowaniu kontroli w radzie gminy przez komitet inkumbenta – zarówno w sensie liczby zdobytych mandatów, jak i w sensie zdobycia większości w radzie gminy. Zależności te nie są jednak silne ze statystycznego punktu widzenia

Do moich osiągnięć naukowych, które wiążą się z badaniem zachowań wyborczych zaliczam także przeprowadzenie (wraz z dr A. Bąk) dwóch badań *exit poll* w trakcie wyborów samorządowych w Bielsku-Białej w roku 2006 oraz w roku 2014. Finansowanie wspomnianych badań zapewнили prywatni sponsorzy oraz lokalne media (Radio Bielsko w 2006 roku i portal bielsko-biała.pl w roku 2014). W roku 2006 próba badawcza wyniosła 1796 osób, natomiast w roku 2014 było to 1160 osób (losowy systematyczny dobór wyborców w losowo wybranych lokalach wyborczych).

5.3. BADANIA PARTII POLITYCZNYCH

Po uzyskaniu doktoratu opublikowałem pięć artykułów poświęconych partiom politycznym. Dwa z nich dotyczą członków młodzieżówek partyjnych. Są to: artykuł pt. *Młode kobiety w polityce. Z badań nad młodzieżowymi ugrupowaniami politycznymi*, który ukazał się w książce *Między tradycją a nowoczesnością. Współczesna kobieta polska z perspektywy socjologicznej* (red. E. Jurczyńska-McCluskey, Katarzyna Piątek), a także opracowanie pt. *Młodzieżowe struktury partii politycznych – profil społeczny, motywacje i świadomość członków*, które zostało opublikowane w tomie *Partie polityczne w Polsce i Europie. Struktury, funkcje, strategie w zmieniającym się otoczeniu* (red. A. Pacześniak, M. Winclawska). W wyżej wspomnianych artykułach opisuję różnice w motywacjach zaangażowania politycznego między młodymi kobietami a młodymi mężczyznami, którzy (działając w młodzieżówkach) znajdują się w przedsiönku „dorosłej” polityki. Na tle swoich kolegów, kobiety okazują się być nastawione bardziej prospołecznie, a także częściej tłumaczą swoją aktywność w młodzieżówkach motywem ciekawego życia. Przynależności do młodzieżówek partyjnych nie można jednak traktować jako wyrazu jakiejś szczególnej prospołeczności, gdyż generalnie motyw ten wskazuje niewiele ponad 1/4 młodych polityków. Moje badania pozwoliły również na scharakteryzowanie badanej zbiorowości ze względu na różne cechy psychospołeczne. Tak na przykład okazuje się, że osoby przynależące do młodzieżówek najbardziej popularnych ugrupowań są bardziej makiaweliczni niż działacze przybudówek mniej popularnych partii.

Artykułem łączącym moje zainteresowanie partiami politycznymi i wyborami samorządowymi jest tekst pt. *Polskie partie polityczne w wyborach samorządowych – udział, strategie, wyniki i perspektywy*, który ukazał się w książce pt. *Partie polityczne w początkach XXI wieku. Problemy rozwoju, organizacji i funkcjonowania* (red. M. Winclawska). Analizując dane PKW z elekcji samorządowych z roku 2006 i 2010 charakteryzuję aktywność partii politycznych w tego rodzaju wyborach, wskazuję wyniki ugrupowań politycznych w poszczególnych subwyborach samorządowych i uwarunkowania tych wyników, a także identyfikuję strategie wyborcze partii

⁴ Pod pojęciem wyborów nierywalizacyjnych rozumiem sytuację, gdy o urząd ubiega się tylko jeden kandydat.

politycznych, tj. decyzje dotyczące zaangażowania ugrupowania w poszczególne subelekcje samorządowe.

Ostatni dział moich rozważań na temat partii politycznych dotyczy zjawiska ich rozwiązywania się. Temu zagadnieniu poświęciłem dwa następujące artykuły: artykuł pt. *Rozwiązywanie się polskich partii politycznych w latach 1990-2009*, który ukazał się w książce pt. *Partie i systemy partyjne Europy Środkowo-Wschodniej. Dwie dekady doświadczeń* (red. A. Czwółek, K. Gawron-Tabor, M. Nowak-Paralusz) oraz artykuł pt. *Party Disbanding in Poland after 1997*, który znalazł się w tomie *Social Actors and Social Environments in Transition* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła). O rozwiązaniu się partii politycznej będziemy mówić, gdy ugrupowanie przestaje działać na drodze formalnego samorozwiązania lub zaniechania czynności wymaganych prawem, które skutkuje wykreśleniem z ewidencji partii politycznych. W artykułach przedstawiam wyniki analizy danych z Ewidencji Partii Politycznych, wskazując między innymi liczbę rozwiązanych ugrupowań, średni czas ich formalnego funkcjonowania do momentu rozwiązania, a także fazy organizacyjne, w jakich rozwiązywały się polskie partie polityczne. Przeprowadzone analizy wykazały na przykład, że w okresie 1990-2009 aż 92,11% rozwiązanych partii przestało istnieć, gdy znajdowało się w fazie niewyborczej (tj. wtedy, gdy ugrupowanie nie jest na tyle silne by wystawić swój własny lub koalicyjny komitet wyborczy). Badając rozwiązywanie się polskich partii politycznych wskazuję również przyczyny tego faktu, a także scenariusze rozwiązywania się polskich partii politycznych po 1997 roku.

5.4. BADANIA KOMUNIKACJI POLITYCZNEJ

Część mojego dorobku związanego z badaniem komunikacji zamieściłem w monografii poświęconej metodzie NSaCRO, a najważniejsze obserwacje w tym zakresie zostały zreferowane w pkt. 4c, a także zasygnalizowane w pkt. 5.1.

Do moich osiągnięć naukowych związanych ze studiami nad komunikacją polityczną zaliczam ponadto publikację dwóch artykułów w czasopiśmie naukowych, jednego artykułu w monografii oraz wydanie skryptu.

Artykuł pt. *Crisis Communication Tactics of Polish Political Parties*, który pojawił się w czasopiśmie *The Copernicus Journal of Political Studies*, łączy moje zainteresowania partiami politycznymi i komunikacją polityczną. W opracowaniu identyfikuję taktyki komunikacyjne, jakie w latach 2006-2013 były stosowane przez polskie partie polityczne w celu przeciwdziałania skutkom sytuacji kryzysowych (takich jak na przykład rozłam w ugrupowaniu lub skandal obyczajowy). Ponadto analizuję efektywność tych taktyk komunikacyjnych, wykorzystując do tego celu wyniki sondaży preferencji politycznych. Przeprowadzone w ten sposób analizy wykazały, że tylko jedna ze zidentyfikowanych taktyk antykryzysowych okazała się nieefektywna w analizowanym okresie i była nią taktyka ekspiacji.

Kolejnym moim artykułem poświęconym komunikacji politycznej jest tekst pt. *Facebook jako narzędzie odwoływania się do ogólnokrajowych sporów politycznych przez lokalnych polityków – analiza na przykładzie samorządowców z miast na prawach powiatu z województwa śląskiego* (współautorstwo). Artykuł ukazał się w czasopiśmie *Polityka i Społeczeństwo* i omawia zakres oraz sposoby wypowiedzania się lokalnych polityków na temat ogólnokrajowych sporów politycznych, a także rezonans, jaki

wywołują wpisy publikowane przez samorządowców na Facebooku. Przeprowadzone analizy pozwalają na stwierdzenie, że odwoływanie się do ogólnokrajowych sporów politycznych za pomocą serwisu Facebook nie jest normą komunikacyjną w środowisku śląskich samorządowców. Co warto podkreślić, analizy próby liczącej 974 wpisów wykazały, że tylko 5,85% wpisów na temat ogólnokrajowych sporów politycznych jest autorstwa samorządowców posiadających profil w serwisie Facebook, co ujawnia bardzo małą samodzielność lokalnych polityków w tworzeniu nowych treści.

Pokłosiem moich badań nad komunikacją polityczną jest także artykuł pt. *Debaty prezydenckie. Jarosław Kaczyński-Bronisław Komorowski w badaniach natychmiastowej reakcji*, który ukazał się w monografii pt. *Wybory 2010. Media i marketing polityczny* (red. M. Jeziński, W. Peszyński, A. Seklecka). Artykuł przedstawia rezultaty moich pierwszych badań za pomocą metody NSaCRO, którą w tamtym okresie nazywałem metodą badania natychmiastowej reakcji. Celem podjętych badań było określenie, jakie odczucia wzbudzali u widzów debaty J. Kaczyński i B. Komorowski i jak odczucia te zależały od poruszanej przez nich problematyki oraz stosowanej argumentacji. Przeprowadzone badania pozwoliły na zaobserwowanie, że odczucia widzów debaty zależą nie tylko od tego, co i jak mówią debatujący, ale także od preferencji politycznych odbiorców. Uzyskane wyniki sugerują ponadto, że debatujący powinni opowiadać się za umiarem, kompromisem i współpracą, podkreślać ochronę interesu narodowego, dążność do podniesienia znaczenia kraju na arenie międzynarodowej, a także mówić o wielkości oraz zaradności Polaków.

W skrypcie pt. *Komunikacja w polityce, polityka komunikacji. Komunikacja i media masowe w polityce* (który przygotowałem jako pomoc dla studentów wybierających przedmiot komunikacja i media masowe w polityce) przedstawiam najważniejsze zagadnienia związane z teorią i praktyką komunikacji politycznej. Omawiam różne sposoby rozumienia komunikacji politycznej, jej główne formy oraz funkcje, przedstawiam modele oddziaływania komunikatów oraz sylwetki pionierów badań nad komunikacją polityczną, charakteryzuję podejścia badawcze w badaniach nad komunikacją polityczną oraz sposoby jej parametryzacji, wskazuję też najważniejsze sposoby manipulacji w komunikatach politycznych, a także opisuję rolę mediów masowych w kształtowaniu polityki.

W moim dorobku naukowo-badawczym znajdują się również trzy artykuły, których tematyka jest (mniej lub bardziej) oddalona od głównych obszarów mojego zainteresowania naukowo-badawczego.

Pierwszym ze wspomnianych artykułów jest tekst pt. *Stare i nowe teorie demokracji lokalnej. Szkic socjologiczny* (współautorstwo), który pojawił się w monografii pt. *Polska lokalna: społeczeństwo obywatelskie i zachowania wyborcze. Przypadek Bielska-Białej* (red. E. Jurczyńska-McCluskey). Artykuł omawia kwestię miejsca społeczeństwa obywatelskiego w tzw. demokracji lokalnej, przywołuje podstawowe teorie zachowań wyborczych, a także przedstawia koncepcję współzrządzenia (*governance*) jako nowoczesnej formy demokracji lokalnej.

W artykule pt. *Antiurbanization in Poland*, który ukazał się w tomie *Social Actors and Social Environments in Transition* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła), omawiam natomiast

koncepcję kontrurbanizacji (tradycyjnie łączoną z migracjami na tereny wiejskie i spadkiem odsetka ludności miejskiej z tego powodu), a także wprowadzam pojęcie antyurbanizacji, jako procesu szerszego od kontrurbanizacji, gdyż związanego nie tylko z migracjami wewnętrznymi z miasta na wieś, ale także z innymi czynnikami, takimi jak migracje zagraniczne oraz różnice w przyroście naturalnym. Przeprowadzone analizy danych GUS (obejmujące okres od 1946 roku do roku 2009) wykazały, że proces antyurbanizacji rozpoczął się w Polsce wraz z nastaniem nowego milenium, przy czym w pierwszych dwóch latach XXI wieku antyurbanizacja wiązała się przede wszystkim z migracjami zagranicznymi. Dopiero od roku 2003 główną przyczyną antyurbanizacji stały się migracje wewnętrzne z miasta na wieś – w roku 2009 aż 96,38% „ubytków” ludności miejskiej spowodowała była takimi migracjami, podczas gdy w roku 2000 było to 13,77%, a migracje zagraniczne odpowiadały wtedy za 53,77% wszystkich „strat” populacji miejskiej.

Tekst pt. *Kilka słów o krytyce międzynarodowych korporacji gospodarczych i ich komunikacji. Analiza na przykładzie polskojęzycznych stron internetowych*, który ukazał się w monografii pt. *Oblicza komunikacji. Polityka, instytucje publiczne, biznes* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła), miał dwa cele. Pierwszym z nich była systematyzacja wiedzy na temat krytyki międzynarodowych korporacji gospodarczych i dyskusja nad zasadnością argumentów w niej stosowanych. Celem drugim było zbadanie sposobów, za pomocą których międzynarodowe korporacje gospodarcze starają się neutralizować zarzuty im stawiane, wykorzystując do tego celu swe oficjalne polskojęzyczne strony internetowe. Badanie empiryczne polegało na analizie zawartości polskojęzycznych stron internetowych 62 firm⁵, które według Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (*United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD*) znajdowały się w setce największych transnarodowych korporacji gospodarczych (pozostałe korporacje nie posiadały polskojęzycznych stron WWW). Tak przeprowadzone analizy pozwoliły na zidentyfikowanie taktyk obrony wizerunku za pomocą oficjalnych stron internetowych korporacji.

Do moich dodatkowych osiągnięć naukowych zaliczam także współredagowanie dwóch następujących książek: *Social Actors and Social Environments in Transition* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła) oraz *Oblicza komunikacji. Polityka, instytucje publiczne, biznes* (red. A. Bąk, Ł. Kubisz-Muła). Publikacja *Social Actors and Social Environments in Transition* zawiera artykuły o różnej tematyce szczegółowej, które łączy idea prezentacji zmian zachodzących w końcu wieku XX i na początku wieku XXI. Książka *Oblicza komunikacji. Polityka, instytucje publiczne, biznes* prezentuje natomiast dorobek badaczy reprezentujących różne dziedziny nauki, którzy prowadzą badania nad komunikacją indywidualnych i zbiorowych aktorów politycznych, uniwersytetów, firm oraz przedsiębiorców.

⁵ Zdecydowano się na przeanalizowanie jedynie zawartości polskich mutacji korporacyjnych stron internetowych, gdyż przyjęto założenie, iż podmiot, któremu zależy na faktycznej komunikacji z szeroką zbiorowością aktualnych lub potencjalnych klientów (ewentualnie innych podmiotów, np. akcjonariuszy) musi zamieszczać komunikaty w ich języku ojczystym, tak by dotrzeć także do osób nieznających języków obcych.